

Agnieszka Żołądkiewicz

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

POMOC FINANSOWA AGENCJI RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA NA RZECZ POSZKODOWANYCH ROLNIKÓW W WYNIKU KLĘSK ŻYWIÓLOWYCH

*FINANCIAL AID OF THE AGENCY FOR RESTRUCTURING
AND MODERNIZATION OF AGRICULTURE FOR FARMERS AFFECTED
BY NATURAL DISASTERS*

Słowa kluczowe: klęska żywiołowa, straty, pomoc krajowa, PROW 2007-2013

Key words: natural disaster, loss, government aid, RDP 2007-2013

Abstrakt. Przedstawiono źródła pomocy finansowej Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa skierowane do poszkodowanych rolników w wyniku klęsk żywiołowych. Jako pomoc dla poszkodowanych gospodarstw uznane zostały przede wszystkim kredyty klęskowe inwestycyjne i obrotowe udzielane w ramach rządowego programu pomocy oraz wsparcia z PROW 2007-2013 w postaci działania 126. „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”.

Wstęp

Każdego roku znaczna liczba gospodarstw rolnych doznaje poważnych szkód spowodowanych przez różne niekorzystne zjawiska atmosferyczne. Zniszczeniu ulegają uprawy, sprzęt rolniczy, a także budynki służące do produkcji rolnej. Stąd gospodarstwa rolne po wystąpieniu klęski znajdują się w ciężkiej sytuacji, odtworzenie produktywności bowiem wymaga poniesienia dodatkowych nakładów finansowych. Ponadto, pojawia się problem ze spłatą kredytów preferencyjnych zaciągniętych w latach poprzednich, a także problem ze znalezieniem środków niezbędnych na bieżącą produkcję.

Zapobiec tym problemom ma w pewnym sensie działalność Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Wsparcie finansowe udzielane poszkodowanym rolnikom przez tę instytucję odbywa się głównie dwutorowo. Po pierwsze, są to działania wynikające z rządowego programu pomocy, przede wszystkim w postaci kredytów klęskowych inwestycyjnych i obrotowych. Po drugie, jest to wsparcie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w ramach działania 126. „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”.

Celem badań było scharakteryzowanie wsparcia finansowego ARiMR poszkodowanym rolnikom przez klęski żywiołowe, a także próba przedstawienia skali poniesionych strat w wyniku klęsk żywiołowych i poziomu udzielonej pomocy.

Pomoc finansowa w ramach PROW 2007-2013

PROW 2007-2013 jest instrumentem realizacji wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, mającym na celu wspieranie przekształceń strukturalnych, ekonomicznych i społecznych w rolnictwie oraz przetwórstwie produktów rolnych w danym okresie programowania. Program ten współfinansowany jest głównie ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Łączny budżet PROW na lata 2007-2013 (tab. 1) wynosi ponad 71 mld zł, z czego ok. 55 mld zł pochodzi ze środków EFRROW [Zawadzka i in. 2011, Poradnik dla beneficjentów 2012].

PROW 2007-2013 realizowany jest w ramach 4 strategicznych osi priorytetowych, obejmujących 22 działania. W 2010 r. po dokonaniu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi stosownych uzgodnień z Komisją Europejską zakres tego programu został rozszerzony o jedno dodatkowe działanie, tj. działanie 126. „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”, które realizowane jest w ramach osi 1. „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego”, na którą przeznaczony jest ponad 30 mld zł, w

Tabela 1. Budżet PROW 2007-2013 w Polsce, w podziale na osie* (dane na dzień 23.03.2012)
Table 1. RDP 2007-2013 budget by the aid scope in Poland (as of March 23, 2012)

Nazwa działania/Aid scope category	Limit środków publicznych ogółem dla działań na lata 2007-2013 [zł]/Total public funds available for the period 2007-2013 [PLN]
Oś 1. „Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, w tym”/ Axis 1. <i>Improving the competitiveness of agriculture and forestry, including:</i>	30 528 297 597,83
- przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych/ <i>restoring agricultural production capacity damaged by natural disasters and introducing appropriate prevention measures</i>	415 684 060,15
Oś 2. „Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich”/ Axis 2. <i>Natural environment and rural area improvement</i>	21 777 556 123,58
Oś 3. „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”/ Axis 3. <i>Quality of life in rural areas and diversification of rural economy</i>	14 755 565 342,24
Oś 4. „Leader”/Axis 4. „Leader”	3 262 639 518,51
Pomoc techniczna/ <i>Technical support</i>	1 103 254 137,76
Razem/Total	71 427 312 719,92

* szacunkowe limity finansowe zostały przeliczone wg kursu 4,1410 zł/euro (kurs EBC z przedostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc, dla którego dokonuje się wyliczenia limitu alokacji środków wspólnotowych)/*estimates of the financial limits have been converted at the exchange rate 4.1410 zł / euro (exchange rate of the ECB for the penultimate working day of the month preceding that for which the calculation of the limit of allocations of the EU)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie Zbiorcze sprawozdanie... 2012

Source: own study based on Zbiorcze sprawozdanie... 2012

tym na działanie 126. ponad 400 mln zł. Potrzeba wprowadzenia dodatkowego działania powstała w efekcie wystąpienia w 2010 r. klęsk żywiołowych w postaci powodzi i obsunięć ziemi, które wyrządziły znaczne szkody w uprawach, jak również w majątku służącym do produkcji rolnej. Skutki tych klęsk dotknęły ponad 120 tys. gospodarstw rolnych.

Początkowo katalog zdarzeń losowych, uprawniający do ubiegania się o wsparcie w ramach omawianego działania, obejmował powodzi i osuwiska ziemi, jednak w związku z coraz częstszym występowaniem w przyrodzie różnego rodzaju niekorzystnych zjawisk atmosferycznych został rozszerzony o inne klęski żywiołowe, takie jak: przymrozki wiosenne, ujemne skutki przezimowania, suszę, deszcz nawalny, huragan, grad, lawinę i piorun [Wsparcie gospodarstw... 2012].

Pomocy udziela się gospodarstwom, których wysokość szkód spowodowanych przez określone zdarzenia losowe wynosi średnio powyżej 30% średniej rocznej produkcji rolnej i zaistniała w uprawach rolnych, zwierzętach gospodarskich lub rybach, natomiast w budynkach, budowlach, maszynach lub urządzeniach służących do produkcji rolnej, sadach lub plantacjach wieloletnich lub stadach podstawowych zwierząt gospodarskich – na poziomie min. 10 tys. zł [Wsparcie gospodarstw... 2012].

Poszkodowani producenci rolni mogą otrzymać pomoc do kwoty odpowiadającej 130% wartości ogółu szkód spowodowanych w gospodarstwie, lecz nie większej niż 144% wartości tych szkód, pomniejszonej o kwotę odszkodowania uzyskanego z tytułu ubezpieczenia. Przy czym wysokość limitu na 1 gospodarstwo wynosi maksymalnie 300 tys. zł [Przywracanie potencjału... 2012].

Uzyskane środki finansowe w ramach działania 126 przeznaczone są w głównej mierze na odtworzenie potencjału produkcyjnego m.in. poprzez: budowę, remont lub modernizację budynków lub budowli służących do prowadzenia produkcji rolnej, zakup stada podstawowego zwierząt gospodarskich, zakup lub instalację nowych maszyn i urządzeń do produkcji rolnej [Przywracanie potencjału... 2012].

W ramach działania 126 w okresie 2010-2012 zostały przeprowadzone 4 nabory wniosków o przyznanie pomocy. Pierwszy nabór przeprowadzony został od 30 września do 12 listopada 2010 r., drugi od 30 listopada do 30 grudnia 2010 r., trzeci od 2 lutego do 15 marca 2011 r. i czwarty od 18 lipca do 29 sierpnia 2011 r. [Wsparcie gospodarstw... 2012]. Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 2, liczba złożonych wniosków w czterech naborach na dzień 23 marca 2012 wynosiła 4350, a zawartych umów – 2 742. Z kolei kwotę zrealizowanych płatności szacuje się na poziomie 95 458 675,44 zł, tym samym zgłoszone w ramach dotychczasowych naborów, zapotrzebowanie na środki finansowe nie wyczerpuje budżetu wyznaczonego dla omawianego działania na cały okres realizacji PROW 2007-2013¹.

¹ Na dzień 23.03.2012 szacuje się wykorzystanie limitu środków publicznych ogółem na działanie 126 na poziomie 23%.

Tabela 2. Liczba złożonych wniosków oraz liczba zawartych umów w ramach działania „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych” (dane na dzień 23. 03. 2012)

Table 2. The number of applications and number of contracts under the aid category „Restoring agricultural production capacity damaged by natural disasters and introducing appropriate prevention measures” (information as of march 23, 2012)

Wyszczególnienie/ Applications number and relize payments	Nabór/Recruitment		Razem/ Total
	2010	2011	
Liczba złożonych wniosków/Number of applications	2 544	1 806	4 350
Liczba zawartych umów/Number of ocontracts	1 668	1 074	2 742
Zrealizowane płatności [zł]/Payments issued [PLN]	95 458 675,44		

Zródło: opracowanie własne na podstawie Zbiorcze sprawozdanie... 2012

Source: own study based on Zbiorcze sprawozdanie... 2012

Na podstawie danych Departamentu Działań Inwestycyjnych główną przyczyną powstania szkód w gospodarstwach rolnych zgłaszanych przez wnioskodawców była powódź. Wynikać to może przede wszystkim z tego, iż w ramach trzech pierwszych naborów wniosków można było ubiegać się o pomoc finansową na przywrócenie potencjału gospodarstw zniszczonych wyłącznie w wyniku powodzi lub obsunięć się ziemi. Rozszerzony katalog zdarzeń losowych zaczął obowiązywać dopiero od czwartego naboru wniosków. Natomiast w większości przypadków, tj. ponad 75% planowanych operacji, głównym celem było odtworzenie parku maszynowego [Wsparcie gospodarstw... 2012]. Interesujący jest również stosunek liczby złożonych umów do liczby zawartych umów, gdyż wynosi on 63%, co może świadczyć o zbyt rygorystycznych warunkach do spełnienia celem uzyskania wsparcia finansowego.

Omawiając pomoc finansową w ramach PROW 2007-2013 udzielaną gospodarstwom rolnym dotkniętymi klęskami żywiołowymi, warto również nadmienić o działaniu 311. „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”. Zgodnie z wprowadzonymi w 2010 r. zmianami w przypadku wystąpienia klęsk w tym samym zakresie jak w działaniu 126., wnioskodawcom przysługuje podwyższony do 80% poziom dofinansowania. Jednak aby możliwe było uzyskanie podwyższonego poziomu wsparcia, rolnik lub jego domownik, lub małżonek rolnika w związku z wystąpieniem danej szkody nie może korzystać równocześnie z działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” lub „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”, a wniosek o przyznanie pomocy musi zostać złożony w roku, w którym wystąpiła szkoda lub w roku następnym po tym roku. Skala tej formy wsparcia jest dotychczas stosunkowo niewielka. O podwyższenie poziomu wsparcia zgłosiło się jedynie 44 wnioskodawców i to wyłącznie w naborze przeprowadzonym w 2010 r. [Wsparcie gospodarstw... 2012].

Wsparcie z krajowego programu pomocy

Od początku swojej działalności ARiMR oferuje program pomocy krajowej, wspierając w ten sposób działania, które służą przede wszystkim rozwojowi produkcji rolnej oraz przetwórstwa produktów rolnych. W ostatnich latach pomoc krajowa w zakresie rolnictwa stanowi, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, uzupełnienie programów pomocowych, współfinansowanych unijnymi środkami. Za podstawową formę pomocy ARiMR z krajowych środków dla poszkodowanych rolników w wyniku klęsk żywiołowych uważa się dopłaty do oprocentowania tzw. kredytów klęskowych, których głównym przeznaczeniem jest wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę. Poszkodowani rolnicy w ramach takiej pomocy mogą skorzystać z dwóch linii kredytowych: inwestycyjnej (Symbol – nKL01) i obrotowej (Symbol – nKL02). Kredyt inwestycyjny może zostać przeznaczony na finansowanie nakładów niezbędnych na odtworzenie środków trwałych po klęsce, m.in. przez zakup maszyn rolniczych, przywrócenie funkcji użytkowych zniszczonych lub uszkodzonych budynków i budowli służących do produkcji. Natomiast kredyt obrotowy może zostać wykorzystany na zakup rzeczowych środków obrotowych do produkcji rolnej, takich jak: nawozy mineralne, środki ochrony roślin, paliwo, kwalifikowany materiał siewny, inwentarz żywy [Pomoc dla poszkodowanych... 2011].

O kredyty klęskowe poszkodowani rolnicy mogą ubiegać się w bankach współpracujących z ARiMR, do których zalicza się: Bank Gospodarki Żywnościowej S.A., SGB-Bank S.A., Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., ING Bank Śląski S.A., Bank Zachodni WBK S.A., PEKAO S.A., BPH S.A. [Wykaz banków... 2012].

W ramach kredytów klęskowych nie jest wymagany wkład własny, mimo to kredytobiorca w przypadku kredytu inwestycyjnego w terminie 3 miesięcy od pobrania pieniędzy zobowiązany jest udokumentować

Tabela 3. Podstawowe informacje na temat zgód Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na uruchomienie kredytów kłęskowych wydanych od 1 maja 2007 r. do 14 lutego 2012 r.*Table 3. Basic information about the disaster loans approved by the Minister of Agriculture and Rural Development between 1 May 2007 and 14 February 2012*

Lata/Year	Liczba poszkodowanych gospodarstw/Number of affected farms	Powierzchnia ha upraw zniszczonych/Hectares of destroyed crops [ha]	Łączna wysokość szkód [zł/ Total amount of damages [PLN]
V-XII 2007	99 194	490 531,29	3 455 815 630,00
2008	271 759	4 247 404,21	3 821 032 545,19
2009	54 028	288 747,17	633 497 195,32
2010	121 100	926 292,99	2 186 056 228,63
2011	37 335	586 525,98	1 408 484 723,23
I-IV 2012	74	364,78	6 401 885,30
Razem/Total	583 490	6 539 866,42	11 511 288 207,67

* łączna wysokość szkód równa się sumie strat w uprawach oraz strat w środkach trwałych/*the total amount of damages equal to the sum of losses to crops and loss of fixed assets*

Źródło/Source: opracowanie własne na podstawie Kredyty kłęskowe... 2011, Zgody MRiRW wyrażone w 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 roku...

wykorzystanie kredytu na zakupy dokonane po dniu wystąpienia szkody. Z kolei w stosunku do kredytu obrotowego udokumentowaniu podlega co najmniej 50% wydatków. Co do kwoty kredytu kłęskowego, to w przypadku linii inwestycyjnej nie może być przekroczona wartość odtworzeniowa środków trwałych, a w przypadku linii obrotowej kwota obniżenia dochodu i równocześnie nie może wynosić więcej niż 4 mln zł dla gospodarstw rolnych, 8 mln zł dla działów specjalnych produkcji [Szymańska 2011]. Oprocentowanie kredytów² obu linii kredytowych aktualnie wynosi 0,1% w skali roku dla producentów rolnych, którzy ubezpieczyli co najmniej 50% powierzchni upraw rolnych, z wyłączeniem łąk i pastwisk lub 50% zwierząt gospodarskich od co najmniej jednego z ww. ryzyk. Natomiast oprocentowanie kredytów inwestycyjnych jak również obrotowych przyznanych dla poszkodowanych rolników, którzy nie ubezpieczyli swoich upraw lub zwierząt gospodarskich, wynosi 3,85% [Wysokość oprocentowania... 2012].

Głównie ze względu na koszt obsługi kredytów kłęskowych, który jest znacznie niższy w porównaniu z obsługą kredytów komercyjnych, kredyty te stanowią istotne wsparcie dla poszkodowanych rolników. W okresie od 1 maja 2007 r. do 9 kwietnia 2012 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyraził zgody na uruchomienie linii preferencyjnych kredytów kłęskowych dla 583 490 poszkodowanych gospodarstw rolnych i działów specjalnych produkcji rolnej (tab. 3), przy czym łączna kwota strat została oszacowana na poziomie 11 511 288 207,67 zł.

Z danych z Departamentu Wsparcia Krajowego wynika, że w okresie od 1 maja 2007 r. do 30 czerwca 2011 r. banki współpracujące z ARiMR udzieliły 112 088 kredytów kłęskowych na łączną kwotę 2 733 251,56 tys. zł, w tym 111 820 kredytów obrotowych w kwocie 2 727 067,51 tys. zł oraz 268 kredytów inwestycyjnych w kwocie 6 184,05 tys. zł. Największe zainteresowanie kredytami kłęskowymi w analizowanym okresie pojawiło się w latach 2008-2009, w których zawartych zostało łącznie 80 708 umów kredytowych. Wynika to z faktu, że kredyty zaciągali głównie rolnicy poszkodowani w 2008 r., stanowiący najliczniejszą grupę osób uprawnionych do ubiegania się o kredyt w danym okresie (271 759 poszkodowanych gospodarstw). Zdecydowaną większość udzielanych kredytów, tj. 99,8%, stanowiły kredyty kłęskowe obrotowe, przeznaczane na zakup rzeczowych środków do produkcji rolnej. Jednak średnia kwota udzielanego kredytu kłęskowego nie była wysoka i wyniosła w danym okresie 24,38 tys. zł. Biorąc pod uwagę zasięg terytorialny, najwięcej kredytów zostało zaciągniętych przez poszkodowanych rolników z województw: wielkopolskiego – 22 703 kredytów (464 124,25 tys. zł), łódzkiego – 21 156 kredytów (356 066,33 tys. zł), mazowieckiego – 18 000 kredytów (449 582,80 tys. zł). Od 1 maja 2007 r. do 30 czerwca 2011 r. najwięcej kredytów udzielonych zostało na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę (65 044 kredytów na łączną kwotę 1 307 967,68 tys. zł), wymarżnięcie (18 597 kredytów na łączną kwotę 624 809,75 tys. zł) oraz powódź (14 498 kredytów na łączną kwotę 417 986,04 tys. zł). Zestawiając liczbę poszkodowanych gospodarstw do liczby udzielonych kredytów kłęskowych, można stwierdzić, że kredyt z dopłatą ARiMR do oprocentowania na wznowienie produkcji zaciągnął co piąty poszkodowany [Kredyty kłęskowe... 2011].

² Oprocentowanie kredytu jest zmienne i nie może wynosić więcej niż 1,6 stopy redyskontowej weksli przyjmowanych od banków do redyskonta przez NBP w stosunku rocznym

Dodatkową pomocą, oprócz dopłat do oprocentowania, jest udzielanie przez ARiMR gwarancji lub poręczenia spłaty kredytu kłęskowego. O pomoc taką mogą starać się osoby, które nie posiadają dostatecznych dla banku zabezpieczeń spłaty kredytów, m.in. w 2010 r. instytucja udzieliła 2 poręczeń spłaty kredytów kłęskowych w łącznej kwocie 42 tys. zł [Realizacja wsparcia... 2011].

W wyniku znacznych szkód (wymarżnięcie znacznej powierzchni upraw³), jakie zostały spowodowane przez niekorzystne warunki atmosferyczne w okresie zimowym na przełomie 2011 i 2012, Rada Ministrów 3 kwietnia 2012 przyjęła uchwałę określającą m.in. nową formę pomocy (pomoc *de mini mis*), której udzielać będzie ARiMR ze krajowych środków. Polega ona na przyznaniu wsparcia finansowego producentom rolnym na ponowne obsianie powierzchni, na których uprawy zostały zniszczone w wyniku ujemnych skutków przezimowania. Stawka pomocy wynosi 100 zł na obsianie 1 ha, przy czym łączna pula pomocy szacowana jest w wysokości 140 mln zł [Pomoc związana... 2012].

Podsumowanie

Wsparcie finansowe w ramach działalności ARiMR, skierowane do poszkodowanych rolników w wyniku kłęsk żywiołowych, ma istotny wpływ na przywrócenie potencjału produkcji rolnej, a także na wprowadzenie pewnych działań zapobiegawczych. Dla wielu gospodarstw jest to jedyne rozwiązanie umożliwiające kontynuację działalności rolniczej. Jednak, na podstawie przedstawionych danych liczbowych można wywnioskować, że duży procent poszkodowanych gospodarstw nie uzyskał pomocy finansowej. Pojawia się zatem wątpliwość, czy warunki stawiane rolnikom ubiegającym się o pomoc nie są zbyt rygorystyczne.

Literatura

126. Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia kłęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych. [www.minrol.gov.pl], odczyt 25.03.2012.
 Kredyty kłęskowe od 2007 r. 2011: *Biuletyn Informacyjny*, 8, 26-28.
 Pomoc dla poszkodowanych w wyniku kłęsk 2011. *Biuletyn Informacyjny*, 7, 24-25.
 Pomoc związana z ujemnymi skutkami przezimowania. [www.minrol.gov.pl], odczyt 03.04.2012.
 Poradnik dla beneficjentów 2012: Działanie 126 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia kłęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych, Warszawa, 2-3.
 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia kłęsk żywiołowych. [www.cdr.gov.pl], odczyt 29.02.2012.
 Realizacja wsparcia krajowego przez ARiMR w 2010 roku. 2011: *Biuletyn Informacyjny*, 1-2, 31.
Szymańska M. 2011: Kłęskowe pieniądze. *Tygodnik rolniczy*, 32, 17.
 Wsparcie gospodarstw dotkniętych kłęskami. 2012: *Biuletyn Informacyjny*, 1-2, 24-25, 27.
 Wykaz banków współpracujących z ARiMR. 2012: [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
 Wysokość oprocentowania płaconego przez kredytobiorców. 2012: [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
Zawadzka D., Strzelecka A., Szafraniec-Siluta E. 2011: Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich w Polsce. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. II, z. 1, 479.
 Zbiorcze sprawozdanie bieżące tygodniowe z realizacji PROW na lata 2007-2013, [www.minrol.gov.pl], odczyt 23.03.2012.
 Zgody MRiRW wyrażone w 2008 roku na uruchomienie linii kredytów kłęskowych, [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
 Zgody MRiRW wyrażone w 2009 roku na uruchomienie linii kredytów kłęskowych, [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
 Zgody MRiRW wyrażone w 2010 roku na uruchomienie linii kredytów kłęskowych, [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
 Zgody MRiRW wyrażone w 2011 roku na uruchomienie linii kredytów kłęskowych, [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.
 Zgody MRiRW wyrażone w 2012 roku na uruchomienie linii kredytów kłęskowych, [www.arimr.gov.pl], odczyt 05.04.2012.

Summary

Every year many farms suffer substantial losses caused by adverse weather conditions. Productivity restoration entails additional costs. The financial support targeting affected farms is provided mainly by the Agency for Restructuring and Modernization of Agriculture in the form of government aid and the RDP 2007-2013.

This article describes the ARMA financial support to farm affected by natural disasters. In addition, an attempt was made to present the scale of losses incurred by natural disasters and the provided assistance.

Adres do korespondencji:

mgr Agnieszka Żołądkiewicz
 Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
 Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
 ul. Gagarina 13a
 87-100 Toruń
 tel. 516 093 415
 e-mail: aga_zol@doktorant.umk.pl

³ Z wstępnych szacunków wynika, że wymarżnięciu uległo 1,2 – 1,4 mln ha upraw.